LLETRES I LLIBRES

Les aventures de Tom Sawyer
per Mark Twain

Traducció catalana de JOSEP CARNER

Amb la magnífica traducció de «Les aventures de Tom Sawyer», que l'Editorial Catalana acaba de publicar, es pot dir que la rica personalitat del genial humorista nord-americà queda del tot incorporada a la llarga llista d'autors estrangers familiars al nostre públic.

L'amenitat extraordinària i la gràcia poderosa d'aquest llibre ingenu i profund, haurà triomfat definitivament de totes les reserves amb què pogués ésser considerada la valor del famós autor, popular a tots els països de raça anglo-saxona.

«Les aventures de Tom Sawyer» és un llibre estimulant. En el fons, el relat de les facecies i arranxaments de Tom és la història satírica de les empreses d'un home d'acció, i a través de la còmica severitat, característica de l'estil de l'autor, es perfila el tret capital de la seva raça; aquella especial barreja de romàntiques idealitats i de «practicismes» terrenals i contundents que ha estat la font d'on el gran poble americà ha tret el doll de vitalitat que en pocs anys l'ha posat en condicions de intervenir amb caràcter decisiu en les lluites que trasbalsen el vell món.

Al final del llibre l'autor escriu aquestes paraules:

«Així acaba aquesta crònica. Com que és estrictament la història d'un minyó, ha d'aturarse aquí: no podria passar gaire endavant sense esdevenir la d'un home. Quan hom escriu una novel·la sobre gent gran, sap exactament on ha d'aturar-se, això és, al casament; però quan hom escriu sobre la minyonia ha d'aturar-se allà on pot.

La major part dels personatges que surten en aquest llibre encara viuen, i són pròspers i feliços. Podrà semblar, algun dia, que valgui la pena de rependre la història dels més joves, i veure quina mena d'homes i dones esdevingueren: així, doncs, serà més assenyat de no revelar cap cosa, ara, d'aquesta part de llurs vides.»

Hom diria, però, que aquesta segona part de la vida d'algun dels principals personatges d'aquesta història, que l'autor deixa esperançar al llegidor intrigat, podria trobar-se en qualque novel·la inèdita de Bret Harte, per tal com entre els aventurers del novelista californià, gent de passions furientes i heroiques i els nois fantasiosos i entremaliats de Mark Twain hi ha una íntima i estreta relació i una evident unitat espiritual. La dèria emprenedora de Tom i dels seus companys de fugides infantils, no és altra cosa que l'afany expansiu que atiava els primitius cercadors d'or de mitjans del segle XIX, a les més singulars empreses, caricaturitzada per un satíric genial.

L'autor, però, posa tanta disculpa tacita en les facecies del seu protagonista i les aurèola d'un ambient, d'un romanticisme tan atractivol, que el cor se'n va darrera d'aquell petit home d'acció i un-hom se sent irresistiblement inclinat a perdonar-li totes les irreverències i totes les angúnies que suscita als seus parents i amics amb les seves etzegallades.

Per, això tan bon punt el llegidor ha assistit al primer interrogatori que la tia Polly, tot sotjant-lo per damunt o per sota de les grosses ulleres, dirigeix a Tom, ja es troba lligat per un interès vivíssim envers d'aquell minyonet astut i agosarat, que aspira noblement al títol de pirata temible, per tal de passar la vida en la voluptat d'una «campana» perpètua, fecunda d'episodis heroics i plena de magnanimitats sobiranes.

L'autor, amb gràcia insuperable explota les paradoxals situacions i les còmiques fallides en que es troba l'heroi d'aquestes aventures, portat de l'especial concepte que de la vida es forja en les hores dels captiveris domèstics o sota el reactiu d'una estimulant plantofada. I així, entre el teixit d'emocionants incidents i còmiques estretors, el relat de les primeres amoroses inquietuds i dels primers turments d'afroses gelosies, s'acobla amb el quadre graciosíssim de les angoixes mortals del basqueig del primer cigarret furtiu; les paors absurdes amb les gosadies més temeràries i abnegades; les supersticions més fantàstiques amb els excepticismes més puerils; els entendriments més commovedors amb els egoismes més brutals i les crudeltats més refinades; és a dir, tot el tumult de passions i afectes que acompanyen l'eclosió d'un esperit fortament varonil, són ressenyades amb subtil agudesa en aquest llibre delicíós.

En el prefaci, l'autor adverteix que:

«Encara que mon llibre s'adreça sobretot al divertiment de nois i noies, espero que això no serà causa que el defugin homes i dones, perquè part del meu propòsit ha estat mirar de fer plaent memòria als adults d'allò que un dia foren, i de com sentiren i pensaren i parlaren, i en quines singulars empreses s'esmerçaren de vegades.»

En efecte, cap home pot defugir la lectura d'aquest llibre humaníssim, puix tot ser fet per divertiment de nois i noies, tothom pot trobar-hi quelcom d'allò que l'atrafegament de la vida ha anat entaforant sota l'estiba dels anys viscuts i que en retrobar-ho, l'home més eixarreit mira amb una melangiosa rialleta, tremolós d'íntim entendriment.

La traducció que de l'obra de Mark Twain ha fet En Carner, és senzillament una obra mestra; les múltiples dificultats que oferia el traslat dels tipismes de l'original, hi són resoltes amb admirable encert i la gravetat còmica i pintoresca del personalíssim estil de l'autor nord-americà hi conserva tota la seva gràcia originària.

En Carner, en emmotllar en una forma catalana purissima l'humorisme delicíós de les aventures de Tom, ens dóna la prova més bella i més decisiva de com és flexible i ric el català i de com és fàcil al nostre idioma juntar la vivacitat més pintoresca amb l'elegància més exquisida.

Un llibre notable

Estudios elementales de Historia de la Literatura, per Francesc Xavier Garriga.

Tothom que estudia la psicologia col·lectiva d'Espanya, coincideix en assenyalar com una de les causes més influents del desnivell en què es troba respecte els grans Estats impulsors de la civilització contemporània la pobresa cultural que fa tant temps la castiga; pobresa cultural que, en gran part, és deguda a la escassa eficiència pedagògica de les institucions d'ensenyança.

Ara bé; si en l'ensenyança superior obeeix a moltes causes aquella poca eficiència pedagògica, en l'elemental i secundària és en gran part ocasionada per l'escassesa alarmant de bons llibres de text. No hi ha sinó que passar els ulls per qualsevulla de les obres que s'empleen en els centres oficials d'ensenyança dels països capdavanters de la civilització, i comparar-la amb la major part de les que en el nostre circulen, i tot seguit es veurà l'enorme distància que en el camí de la perfecció les separa.

Per això creiem que s'ha de fer remarcar com una nota d'esperança, prometedora de futures realitats culturals, l'aparició d'obres de caràcter didàctic, en les que s'hi traslueixi un esperit robustament científic, encarrilat per les fonamentals normes pedagògiques.

No pensem pas equivocar-nos gens ni mica, si assenyalem els *Estudios elementales de Historia de la Literatura*, que no fa gaire ha publicat el doctíssim catedràtic de Preceptiva literària del nostre Institut, don Francesc Xavier Garriga, com una d'aqueixes obres didàctiques que, a la llarga, han de donar fruits abundosos de cultura a mesura que vagin fent son espiritual nodriment les novelles generacions dels centres d'ensenyança, a les quals va destinada especialment.

Admirador conscient i apòstol entusiasta de la que podriem anomenar escola didàctica catalana (l'escola dels Coll i Vehí, dels Piferrer, dels Llorens, dels Milà), el senyor Garriga en segueix amorosament les petjades, se n'ha infós l'esperit, que a dita escola animava. Aquelles qualitats de metode, de claredat, de sistematització interna; aquella rigorosa disciplina cultural; aquell sever i ample basament científic i, embolcallant-ho tot, aquella pulcritut i emotivitat literàries (en ço que, permetia la naturalesa de les obres), amb que eren exposades les matèries en els tractats doctrinals d'aquells mestres, s'hi retroba en el llibre del senyor Garriga.

L'obra que ens ocupa és el fruit d'una pacient i abundosa erudició perfectament assimilada, permetent a l'autor oferir en forma clara a les fresques i primerenques intel·ligències que ha de fecundar, les més noves i consagrades investigacions científiques respecte les matèries literàries que en ella es tracten. Vegi's, per exemple, els capítols en els quals s'estudien l'origen i evolució del llenguatge, el caràctes i significació de la literatura hebràica i de les altres literatures orientals, es veurà la bella manera com es condensen les renovadores conclussions que l'erudició vuitcentista ha imposat en el camp de la filologia i en el domini abans tan inexplorat dels estudis orientalistes.

Així, doncs, es comprèn que al acabar de llegir el volum que de la seva obra ha publicat el senyor Garriga (el qual fineix amb l'estudi de les literatures grega i llatina) hagin sentit eldesig fervent de que ben aviat es completi l'obra, en gràcia a una major elevació de nivell cultural de nostra ensenyança, per mitjà d'una sana organització i d'una fecunda intensificació dels estudis literaris, de les perennals *humanitats*, fonament insubstituible de tota vera civilització i del progrés moral dels pobles.

Josep MARTI I SABAT.

Les Revistes

S'ha publicat el núm. 140 de la «Revue Catalane», de Perpinyà, segons el següent sumari:

«Estances a la infermera, J. Massó i Ventós; La seigneurie et la paroisse de Serralongue, Josep Bibrat. Hymne de Coq Chantecler au soleil, Edmond Rostand; Himne del Gall Cantaclar al sol, Pau Berga; La versification de Frédéric Mistral; Documents historiques sur la ville de Perpignan, Henry Aragon; Quelques noms de plantes et synonymes, R. de Lacvivier; Fédération Régionaliste Française; Echos.»

*

El darrer número d'«Estudio» (Barcelona) publica una monografia de F. d'A. Rodon sobre el territori de «Scala Dei» abans de pertànyer als Cartoixans, i un article sobre En Jaume Cussó per J. P. Rivas.

*

«Estudios Franciscanos», que acaben de publicar llur núm. 133. donen, com de costum, un text abundós i selecte.

El quadern núm. 67 de «La Revista» (corresponent a la primera quinzena de juliol), dedica llarg espai a commemorar el Centenari de la naixença del gran Manuel Milà i Fontanals, i conté, en conjunt, el següen sumari:

«A l'entorn del Centenari Milanià, per L. Nicolau d'Olwel. — En Milà i Fontanals, Historiador, per Ramon de Alós. — La integritat d'En Milà, per Manuel de Montoliu. — Unes cartes inèdites: De Milà i Fontanals a Menéndez Pelayo. De Xavier Llorens a Milà i Fontanals. — Proudhon i el començament del Socialisme científic, per Josep M. Tallada. — Tres poetes morts de la guerra: Charles Dumas, Olivier Hourcade, André Lafon, per Joan Arús, trad. — Lletres a una amiga estrangera: VI, per J. Farran i Mayoral. — Mot d'introducció a la versió catalana del «Càntic dels Càntics», de Frederic Clascar. — Els llibres. — Les Revistes.»

Un llibre d'En Pedrell

Mestre Pedrell, l'eminent musicòleg i músic eminent, ha donat a la publicació un llibre interessantíssim que no dubtem figurarà en totes les biblioteques dels bons amics de Catalunya i de tots els amants de la cultura.

Aquest llibre és el «Cancionero Musical Popular Español», editat amb molta cura i perfecció i imprès als tallers d'E. Castells, de Valls. Lloem aquesta bella mostra d'edició, que fa honor a la ciutat tarragonina.

Bé pot afirmar-se que aquesta magnífica publicació d'En Pedrell és una aportació valiosíssima a la nostra cultura, a les nostres lletres. Estem segurs que els amics del llibre han de tenir un gust especial en el «Cançoner».

L'enamorat i el rierol
(de Gœthe)

—On te'n vas, riu d'aigua clara,
alegre i amb tan delit?
Diguem ton desig on para,
què hi ha en la vall, riu petit?

—Corria a l'esgarriada
i em posaren un cinyell
i ara no faig cap marrada
ni em torbo sobre el pradell.
Al molí volen ma força
i me'n vaig cap al molí.

—De bon aire et deixes torcer;
igual m'advindria a mi.
Ulls de la meva molinereta
qui us veiés d'aprop com ell.
Tan bonica i polideta!
La veus sovint al cancell?

—Així que l'alba clareja
ja desclou el finestró,
la cara en mon doll rabeja,
quina cara de dolçor;
i aquell sí blanc i rodó!
Ai, l'escalf viu que em caldejal

—Sobre tu té aquest poder,
doncs en mi què no obraria?
Contra l'amor no hi val re;
Sols de veure-la aquell dia
sempre hi tinc el pensament.

—Quan, ja esbandida, feineja
moc el molí més rabent;
adalt tot roda i zumzeja,
i sóc molt més diligent
del moment que ella trasteja.

—Ai, tu no saps de neguit
que així no ho comportaries.
Ella, rient, t'haurà dit:
Fes ton camí. Si et senties
dels seus ulls que fan seguir!

—Prou me'n sento. Si sabies
pels prats veïns del molí
com m'hi entretinc en girades,
i, jo pogués, de vegades
com desfaria camí!

—Company d'amorosa cuita
adéu! Que et pugui sentir
amb més goig, temps a venir.
Conta-li sovint ma lluita
i l'amor que no sé dir.

GASETA

Als indrets més precisos dels objectius de sos «Cants a la vida» — ara totjust publicats — és ou més mostra En Salvador Perarnau i Canal son temperament poètic. En el odes de l'adolescència es va fàcilment al tòpic: no cal dir, però, que els tòpics d'En Perarnau són d'una veritable superioritat sobre els vells tòpics de les odes floralístiques. «Cants a la vida» és un primer llibre, un nou primer llibre: hi ha alguns poemes ben resolts, i això que nosaltres ja ens acontentariem amb versos, amb versos esgarriats dins la retòrica innocent dels inicis d'una vida de poeta. Versos com

vora la mar madura els fruits rodons
i el consagrat a la Venus Conjugal:
riu coronada silenciosament
i el consagrat als grans de raïm:
O grans indulgenciats com els grans
[del Rosari

En F. Riu i Dalmau signa un discret pròleg a l'obra. Pròleg i poemes es llegeixen amb gust.

*

La casa editorial P. Salvat publica en l'«Enciclopedia agrícola» el llibre el P. Pacottet, «Viticultura», que també forma part de la sèrie de obres valuoses i prestigiosos editades a França sota la direcció de G. Wery. No hem de ponderar la importància de l'aparició d'aquesta obra en nostre país; es tracta realment d'un llibre cabdal que pot prestar extraordinaris serveis en un país típicament viticultor.

Les seccions en les quals Pacottet divideix el seu treball, són les següents: Història Natural del cep: anatomia i fisiologia del cep; factors de la qualitat i producció dels vins; geografia vinícola; conreu del cep; ampelografia i reconstitució; malalties del cep.

*

Goethe en català. En Josep Lleonart, el poeta delicat, musical i prenedor de «La Merla», està acabant unes traduccions de Goethe que honoraran la «Biblioteca literària», que tan brillantment publica l'Editorial Catalana. Obrirà el llibre «Hermann i Dorotea», el perfecte poema que és una de les més preses i nobles narracions de l'epopeia pacífica. Com a exemple de la tasca admirable d'En Lleonart donem avui en aquesta pàgina la traducció delitosa d'una de les cançons més conegudes de l'alt geni alemany.

*

Acabem de rebre un llibre del major interès: «La Renaissance Provençale» (1800-1860) d'Emile Ripert, premiat per l'Acadèmia d'Aix, en 1917, i que du per lema els versos de Mistral:

Soun mort li bastissèire
Mal lou tèmple es basti,

divisa a l'ensems melangiosa i gloriosa. Ens n'ocuparem amb extensió.

*

La casa barcelonina Blound i Gay ha publicat el primer volum de la «Historia General de la Iglesia.—I. El cristianismo en sus orígenes», traducció castellana de l'obra de Ferdinand Mourret, professor d'Història al Seminari de Saint Sulpice. El traductor és el caputxí fra Bernat d'Echalar. L'obra d'En Mourret està sancionada per una solidíssima reputació, i constitueix una de les aportacions més metòdiques, més segures, més granades a un tema de tan perdurable i cabdal importància. El volum era publicat per la casa Blond i Gay, tracta de la difusió del cristianisme pel medi jueu, el greco-romà i el pagà oriental; de la lluita sostinguda en els tres primers segles de la Iglésia contra la persecució, les heretgies i el cisma; de la significació i conseqüència de l'obra constantiniana. Preveiem una gran difusió d'aquest llibre autoritzadíssim.

*

El títol de «Casolanes» ha escollit per l'aplec de les seves composicions poètiques, totjust publicat, el ben conegut escriptor olot En Josep Laderra; mossèn Collell ha escrit un pròleg pel llibret. L'oda local i el romanç patriòtic hi són al costat de la inspiració humorística, d'entonació franca, pacífica i honesta, que tants d'èxits ha gaudit en vetllade i àpats familiars. Una extraordinària facilitat és la característica d'En Saderra.

*

El doctor Claramunt ha publicat la interessant conferència que sobre «Serveis d'higiene urbana» donà a l'Acadèmia del Cos Mèdic Municipal el 29 de febrer de 1916. L'Acadèmia es féu seves les conclusions de la conferència del doctor Claramunt. La higienització de Barcelona, necessitada de vius i continuats avanços, necessita tenir en compte les crítiques aciençades com aquesta, i tenir-ne compte activament.